

Received: 30 October 2019

Revised: 7 November 2019

Accepted: 29 November 2019

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะ
ด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา
DEVELOPMENT OF COMPETENCY IN CREATIVE ART LEARNING
MANAGEMENT WITH INTEGRATED DRAWING AND PAINTING
TECHNIQUES AT ELEMENTARY SCHOOL LEVEL

พิบูลย์ มังกร¹

Phiboon Mangkorn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษาของครู ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สอนสาระทัศนศิลป์ระดับประถมศึกษา จำนวน 31 คน ซึ่งได้มาด้วยความสมัครใจและนักเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการอบรมจำนวน 62 คน เครื่องมือการวิจัยมี 3 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรมได้แก่ แบบฝึกการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการลากและการระบาย 2) เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามผลการฝึกอบรมได้แก่ เครื่องข่ายสังคมออนไลน์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ได้แก่ กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบาย และเกณฑ์การประเมินผลงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษามีความตรงเชิงเนื้อหาได้รับการรับรองจากสถาบันคุรุพัฒนา 2) ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการและมีทักษะสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการลากและการระบาย และ 3) เมื่อครูนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการอบรมไปจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการลากและการระบายได้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; สมรรถนะ; สร้างสรรค์ศิลปะ; เทคนิคการลากและการระบาย

Abstract

The objectives of this research are 1) to develop the curriculum of the elementary school level that enhances the competency in creative art management through the integrated drawing and painting techniques, 2) to improve the elementary school teachers' knowledge and competency in creative art management through the integrated drawing and painting techniques, 3) to examine the effectiveness of learning management of creative art to the integrated drawing and painting techniques. The participants of the study are 93 elementary school teachers divided into two groups which are 1) 31 teachers and educational personnel teaching visual arts at the elementary schools and 2) 62 teacher trainee and educational personnel. There are three main research instruments which are 1) training tools including learning management activities and drawing and painting activities 2) the tools used to monitor training results include online social networks and electronic mail, and 3) the tools used to study the effectiveness of learning management, including creative arts activities with drawing and painting techniques and performance grading criteria analyze data with percentages and content analysis.

The results of the research revealed that 1) the competency in creative learning management art using integrated drawing and painting techniques in the elementary school level with content validity was certified by the Kurupatana institute. 2) Teachers can design learning management and creative art using integrated drawing and painting techniques and have creative skills using drawing and painting techniques, and 3) when teachers apply knowledge ability gained from training to organize activities for students. They are can create works using drawing and painting techniques.

Keywords: Curriculum development; Competency; Creative art; Drawing and painting techniques

1. บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับศตวรรษที่ 21 และนักวิชาการในประเทศไทยเสนอว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่จะผลักดันให้นโยบายประเทศไทย 4.0 ประสบความสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของจุดเน้นของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยเช่นเดียวกันและความคิดสร้างสรรค์ก็มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อประเทศไทยพยายามส่งเสริมโครงการพัฒนานวัตกรรมของคนไทย อาจกล่าวได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้โครงการต่าง ๆ ของประเทศประสบความสำเร็จและนักเรียนหรือเยาวชนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะกลายเป็นบุคลากรที่จะช่วยนำประเทศไปสู่เป้าหมายที่เราคาดหวังได้ การพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งควรเริ่มต้นที่การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการพัฒนานักเรียน

ผลการวิจัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีปัจจัยหลายปัจจัยที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติและส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งแง่ของผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิด เช่น ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาในวิชาเอกที่สอนโดยตรง โรงเรียนมักจัดให้ครูสอนประจำชั้นสอนเกือบทุกสาระ บางสาระสถานศึกษาอาจจ้างครูพิเศษมาสอน เช่น สาระศิลปะ การที่ครูไม่ได้สอนตรงตามวิชาเอกนี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระนั้นๆ ขาดประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) สำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ภายใต้บริบทการเรียนการสอนสาระทัศนศิลป์นั้นเมื่อครูขาดทักษะที่เป็นความสามารถเฉพาะ กระบวนการพัฒนาการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จึงมีข้อจำกัด (นลินี ฅ นคร, 2560) การจัดการเรียนรู้ทางด้านศิลปะนั้น มีวิธีสอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นไปตามทางแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้สอน โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญแนวทางหนึ่งคือ การจัดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ² (Natural way to teach) และการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสร้างสรรค์ (Creative way to teach) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาการรับรู้ของผู้เรียนตามวัยและให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก เมื่อนำแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวข้างต้นมาบูรณาการกับการสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบาย ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติที่เน้นการรับรู้จากการสัมผัสก่อนการรับรู้ทางตามาผสมผสานกับการลากเส้นและระบายสี โดยกิจกรรมนี้มีความคาดหวังว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนตามวัยและพัฒนาการรับรู้สร้างสรรค์ตามความสามารถของ

² การจัดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามวัยและพัฒนาการของการรับรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระ วิธีการ กระบวนการ ที่เชื่อมโยงกับความจรรจบตัว สอนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด สอนให้สนุกกับสิ่งที่กำลังทำ สอดแทรกการคิดทบทวนที่สามารถสอบทานได้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดและกระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ

แต่ละบุคคลได้ (อารี สุทธิพันธุ์, 2558) บูรณาการกับแนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่แตกต่างกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีเลียนแบบที่มีวัตถุประสงค์การเขียนให้เหมือนต้นแบบซึ่งมีส่วนในการจำกัดเสรีภาพในการคิดสร้างสรรค์

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อให้เยาวชนที่ศึกษาในประถมศึกษาได้บ่มเพาะทักษะด้านการสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนประถมศึกษาด้านคิดสร้างสรรค์โดยการพัฒนาครูให้เกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา
- 2) เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา

3. ประโยชน์ของการวิจัย

ด้านวิชาการ การศึกษาครั้งนี้ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะของสถาบันอุดมศึกษากับครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้สอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการให้แก่นักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นนวัตกรรมต่อไป

ด้านปฏิบัติ เมื่อครูและบุคลากรทางการศึกษานำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายไปสู่ชั้นเรียนจะทำให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือทำจริง (Learning by doing) กิจกรรม “การลากและระบาย” เป็นกิจกรรมที่เน้นการแสดงออก เน้นที่กระบวนการถ่ายทอดรูปแบบ ก่อนผลงานสำเร็จ (Process Precedes product) เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกได้อย่างเสรี ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 คือการคิดทบทวน (Reflective thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษาในการวิจัยนี้ เป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำความรู้และทักษะเกี่ยวกับเทคนิคการลากและการระบายไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปะสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วิธีการกระบวนการ ที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถสอนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดสอบทานการสร้างผลงานเพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

5.1.1 กลุ่มครู เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้สอนทัศนศิลป์ที่เข้าอบรมหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษาผ่านหน่วยพัฒนาครู บริษัท นานมี จำกัด และได้รับการตรวจรับรองหลักสูตรโดยสถาบันคุรุพัฒนา ให้เปิดสอนได้ในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 31 คน

5.1.2 กลุ่มนักเรียนที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการ ได้แก่ นักเรียนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการอบรมจำนวน 62 คน

5.2 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (developmental research)

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ แบบฝึกการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการลากและการระบาย 2) เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามผลการฝึกอบรม ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายและเกณฑ์การประเมินผลงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.4.1 การพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลาก และการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา เก็บข้อมูลจากช่องทางการลงทะเบียนผ่านเว็บของสถาบัน ครูพัฒนา

5.4.2 การพัฒนาความรู้ ความสามารถครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา เก็บข้อมูลการออกแบบ จัดกิจกรรมการเรียนรู้และชิ้นงานการลากและการระบายน ขณะครูเข้ารับการอบรม

5.4.3 การศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลาก และการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา เก็บข้อมูลที่สะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะ ของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายนเชิงบูรณาการ จากผลงานของนักเรียน โดยครูเป็นผู้นำส่งชิ้นงานให้นักวิจัย

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยมีดังนี้

5.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะ ด้วยเทคนิคการลากและการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา คือ การวิเคราะห์เนื้อหา โดยสถาบัน ครูพัฒนา

5.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ความสามารถครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการจัดการ เรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา คือ การวิเคราะห์ เนื้อหา โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากชิ้นงานการออกแบบการจัดการเรียนรู้และตรวจให้คะแนนชิ้นงานตามเกณฑ์ การประเมิน

5.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลาก และการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา คือ การวิเคราะห์เนื้อหาจากชิ้นงานที่นักเรียนสร้างสรรค และพิจารณาจากคะแนนความคิดสร้างสรรค์วิเคราะห์ด้วยความถี่

5.6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

5.6.1 ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ผู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลาก และการระบายนเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษาและส่งหลักสูตรให้สถาบันครูพัฒนารับรองหลักสูตร

5.6.2 หน่วยพัฒนาครูเป็นฝ่ายจัดการอบรม ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรและเป็นวิทยากร อบรมให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒน จาก 20 จังหวัด รวมจำนวน 31 คน มาจาก ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย แบ่งเป็น กรุงเทพมหานคร 3 คน ภาคกลาง 17 คน ภาคเหนือ 2 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 คน ภาคตะวันตก 3 คน และภาคใต้ 3 คน แต่ละคนเข้ารับการอบรมด้วยความสมัครใจ

5.6.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒนา ปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษาตามแนวคิดการลากและการระบาย จำนวน 5 กิจกรรม 5 ชิ้นงาน โดยส่งผลงานให้วิทยากรตรวจประเมิน จำนวน 2 ชิ้นงาน

5.6.4 วิทยากรดำเนินการตรวจประเมินทักษะตามชิ้นงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒนา พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการปรับปรุงชิ้นงาน

5.6.5 ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒนานำแนวทางของหลักสูตรกลับไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนของตนเองและหลังการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒนา ให้ส่งผลงานนักเรียนจำนวน 2 ชิ้นงาน กลับมาให้วิทยากรตรวจประเมินผลงานของนักเรียนดังกล่าว เพื่อศึกษасรรณะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการ ในระดับประถมศึกษาการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการพัฒนา

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

6.1 การพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา พบว่า มีความตรงเชิงเนื้อหาและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรภายใต้การรับรองของสถาบันครุพัฒนา สามารถตอบสนองการพัฒนาหลักสูตรในประเด็น 1) การให้ผู้เข้าอบรมสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ทางทัศนศิลป์และการจัดการเรียนรู้โดยวิธีธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรม “การลากเส้นและระบายสี” 2) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ได้สร้างประสบการณ์ในการถ่ายทอดรูปแบบสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ด้วยสื่อวัสดุที่หลากหลาย ซึ่งผู้เข้าอบรมสามารถเลือกทั้งเนื้อหาและสื่อวัสดุอุปกรณ์นำไปปรับใช้และถ่ายทอดให้กับนักเรียนของตนได้ 3) มีกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการกำหนดเกณฑ์และประเด็นการให้คะแนนผลงานทางทัศนศิลป์เพื่อประเมินความคิดสร้างสรรค์เป็นรายบุคคลอย่างชัดเจน

6.2 การพัฒนาความรู้ ความสามารถครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา พบว่า ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการและมีทักษะสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการลากและการระบาย จำนวนครูและบุคลากรผู้เข้าอบรมพัฒนา จำนวน 31 คน สามารถสอนนักเรียนให้ปฏิบัติงานผ่านเกณฑ์ทั้ง 2 ชั้น จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 80.65 สามารถสอนนักเรียนให้ปฏิบัติงานผ่านเกณฑ์ 1 ชั้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 และไม่สามารถสอนนักเรียนให้ปฏิบัติงานตามเกณฑ์ได้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.45 จึงเลือกเฉพาะ 29 คนที่ผ่านไปศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้สร้างสรรคศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการ

6.3 การศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบาย
เชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการลากและการระบาย
ดังนี้ ผลงานนักเรียนจำนวน 62 ชิ้นงาน แบ่งเป็น คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ จำนวน 35 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 56.45
คะแนนตามเกณฑ์ 19 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 30.65 และคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ 8 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.90
โดยมีตัวอย่างชิ้นงาน 3 ระดับดังนี้

ตามเกณฑ์การประเมินคือให้นำหนักค่าคะแนนสูงสุด 12 คะแนน แบ่งเป็น 4 ส่วน ๆ ละ 3 คะแนน
คือ 1) การระบายสีพื้น 2) การลากโดยไม่ยกมือ (Contour drawing) 3) การจัดองค์ประกอบด้านเนื้อหาภาพ
สี พื้นผิว 4) รูปแบบผลงานไม่ซ้ำเดิม

ตัวอย่างชิ้นงานที่สูงกว่าเกณฑ์ (คะแนน 9 ถึง 12 คะแนน)

ผู้ทำคะแนนได้สูงกว่าเกณฑ์ คือมีระดับคะแนนระหว่าง 9 ถึง 12 คะแนน จะมีการระบายสีพื้น
ให้เห็นชัดเจน ลากเส้นโดยไม่ยกมือทำให้เกิดเส้นที่ต่อเนื่องชัดเจน โดยลักษณะใบหน้าจะไม่ได้สัดส่วนที่
เหมือนจริงคือ ใบหน้า ตา หู จมูก ปาก จะบิดเบี้ยว การจัดองค์ประกอบเนื้อหาภาพเหมาะกับระนาบรองรับ
ระบายสี พื้นผิวชัดเจน ในแต่ละส่วนของคะแนนจะได้ไม่ต่ำกว่าส่วนละ 2 คะแนน และได้ 3 คะแนนเต็ม
ในส่วนของรูปแบบผลงานไม่ซ้ำเดิม

9 คะแนน

9 คะแนน

10 คะแนน

10 คะแนน

11 คะแนน

12 คะแนน

ภาพที่ 1 ภาพตัวอย่างชิ้นงานที่สูงกว่าเกณฑ์
ที่มา: พิบูลย์ มังกร

ตัวอย่างชิ้นงานที่ผ่านเกณฑ์ (คะแนน 8 คะแนน)

จากเกณฑ์การประเมินเดียวกัน ในส่วนของผลงานที่ผ่านเกณฑ์ คือ ได้ระดับคะแนน 8 คะแนน ซึ่งมีการระบายสีพื้นไม่ชัดเจนและการจัดองค์ประกอบภาพไม่สมดุลกับระนาบรองรับ แต่ยังคงได้คะแนนเต็ม ในส่วนของรูปแบบผลงานไม่ซ้ำเดิม

8 คะแนน

8 คะแนน

8 คะแนน

8 คะแนน

8 คะแนน

8 คะแนน

ภาพที่ 2 ภาพตัวอย่างชิ้นงานที่ผ่านเกณฑ์

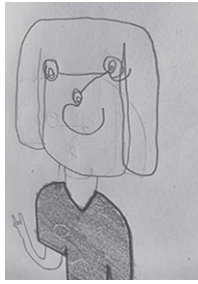
ที่มา: พิบูลย์ มังกร

ตัวอย่างชิ้นงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์ (คะแนน 4 ถึง 7 คะแนน)

จากเกณฑ์การประเมินเดียวกัน ในส่วนของผลงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์ คือ ได้ระดับคะแนนระหว่าง 4 ถึง 7 คะแนน ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การไม่ระบายสีพื้นหรือระบายสีพื้นไม่ชัดเจนและการจัดองค์ประกอบภาพไม่สมดุลกับระนาบรองรับ รวมทั้งรูปแบบผลงานค่อนข้างเป็นใบหน้าบุคคลชัดเจน ทำให้คะแนนส่วนใหญ่ในแต่ละส่วนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 2 คะแนน รวมคะแนนแล้วจึงต่ำกว่าเกณฑ์

6 คะแนน

6 คะแนน

6 คะแนน

7 คะแนน

7 คะแนน

7 คะแนน

ภาพที่ 3 ภาพตัวอย่างชิ้นงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์
ที่มา: พิบูลย์ มังกร

7. การอภิปรายผล

การที่นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการลากและการระบายผ่านเกณฑ์ร้อยละ 87 ทั้งนี้ เกิดจากปัจจัยหลักหลายประการ เช่น

7.1 หลักสูตรการพัฒนาครู มีกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบครอบคลุมปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาครูให้มีความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่การให้ความรู้ในเนื้อหาที่ครูสอน วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมการลากและการระบาย บรรยากาศที่สนุกสนาน สอดแทรกการคิดทบทวนที่สามารถสอบทานได้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดและกระบวนการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ประกอบกับการมีเงื่อนไขของการเข้ารับการพัฒนา คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสอนในระดับประถมศึกษาที่มุ่งหวังว่าจะนำความรู้ไปพัฒนานักเรียนของตน มีทัศนคติที่ดีในการใฝ่หาความรู้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปพัฒนาตนเอง ยึดหยุ่นทางความคิด และเข้าร่วมกิจกรรมติดตามผลที่ได้จากการอบรม จึงทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทิศทางพัฒนาตนเอง ครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการพัฒนานักเรียน

7.2 ความรู้ความสามารถและทักษะของครู ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรานี้มีความมั่นใจที่จะนำความรู้และทักษะที่ได้รับการพัฒนาไปพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ เพราะการวิจัยดังกล่าวได้ออกแบบให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการติดตามชี้แนะและมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community) เพื่อให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกันในเรื่องกระบวนการเรียนรู้สร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการลากและการระบายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทางเลือกใหม่ในกระบวนการปฏิบัติงานทัศนศิลป์ ซึ่งกระบวนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในลักษณะนี้สอดคล้องของข้อค้นพบของนลินี ฌ นคร (2560) ที่พบว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะของครู

7.3 ความรู้และทักษะการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่นักเรียนได้รับ จัดว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยนี้ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำโดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูงด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ครูที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการได้นำมาใช้ในชั้นเรียน

ดังนั้น เมื่อครูเข้าอบรมแล้วจึงมีความรู้ความสามารถในด้านความรู้ในเนื้อหา (Content knowledge) เช่น ความรู้ในวิชาที่สอนและความรู้เกี่ยวกับการสอน (Pedagogical knowledge) ครูจึงประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shulman (1987) ที่ว่า การเป็นครูที่ประสบความสำเร็จในการสอนนั้น ครูต้องมีความรู้ที่สำคัญสองประการ คือ ความรู้ในเนื้อหาซึ่งในที่นี้ ได้แก่ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมการลากและการระบาย และความรู้เกี่ยวกับการสอน ซึ่งได้แก่ ครูมีทัศนคติที่ดีในการใฝ่หาความรู้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปพัฒนาตนเอง ยึดหยุ่นทางความคิดซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อค้นพบที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูทำให้ทราบว่า เมื่อต้องการจะพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายเชิงบูรณาการ ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาครูต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาครูเพื่อไปพัฒนานักเรียน คือ 1) ต้องพัฒนาครูให้ครอบคลุมทั้งความรู้ในเนื้อหาทางศิลปะและความรู้เกี่ยวกับการสอนศิลปะตามแนวคิดของ Shulman (1987) 2) จัดกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูในเรื่องการสอนที่ให้นักเรียนสร้างงานศิลปะทำตามแบบเพราะสิ่งนี้เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 3) ให้เทคนิควิธีแก่ครูเพื่อครูจะได้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะที่จะกระตุ้นความคิดของนักเรียนในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ยึดหยุ่น สร้างสิ่งใหม่และคิดนอกกรอบ

และ 4) ช่วยเหลือครูให้ปรับเปลี่ยนจากการเป็นครูผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงาน

ประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบาย เมื่อครูจะนำการจัดการเรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะวิธีนี้ไปใช้ในชั้นเรียน ครูต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนให้มีทักษะที่มีความเป็นเฉพาะและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของกิจกรรม ซึ่งจะมีลักษณะที่เฉพาะตัว ได้แก่ การลากแบบสัมผัสหรือการลากโดยไม่ยกมือ (Contour drawing) ซึ่งเป็นการลากเส้นโดยมีตา มือ สมอง เวลา และบริเวณว่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พร้อมกันนี้ครูต้องคอยชี้แนะ ชวนนักเรียนคิดนอกกรอบ และสอดแทรกการคิดทบทวนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ศิลปะด้วยเทคนิคการลากและการระบายของนักเรียนครั้งนี้ อยู่บนแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปเสนอแนะให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ศิลปะของนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมาประยุกต์ใช้ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ผ่านการทำงาน (Work-based Learning) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรมีการทดลองใช้ด้วยสื่อวัสดุ สี และระบายรองรับที่แตกต่างไปจากการวิจัยในครั้งนี

9. รายการอ้างอิง

- นลินี ฌ นคร. (2561). การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการพัฒนาและประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (จิตรศิลป์). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 41(1), 89-100.
- นลินี ฌ นคร. (2561ข). รายงานการวิจัย การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการพัฒนาและประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ (จิตรศิลป์). กรุงเทพมหานคร. ถ่ายสำเนา.
- พิบูลย์ มังกร. (2560ก). การศึกษาแนวคิดทางทัศนศิลป์ที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนทัศนศิลป์ศึกษา: กรณีศึกษา อารี สุทธิพันธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิบูลย์ มังกร. (2560ข). การศึกษาแนวคิดทางทัศนศิลป์ที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนทัศนศิลป์ศึกษา: กรณีศึกษา อารี สุทธิพันธุ์. *วารสารวิจัยและพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 9(2), 48-62.

- สถาบันครูพัฒนา. (4 เมษายน 2562). *เกี่ยวกับครูพัฒนา*. สืบค้นจาก <http://site.ksp.or.th/about.php?site=tpdi&SiteMenuID=4522>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *รายงานผลการศึกษาศาถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อารี สุทธิพันธุ์ และคนอื่น ๆ. (2558). *การลากและระบาย*. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์.
- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.